

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2019.2.9>**Кот Ксенія Сергіївна**

аспірантка кафедри дошкільної педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська 26, м. Одеса, Україна

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ

У статті розкрито філософські аспекти проблеми підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками в закладі дошкільної освіти. Визначено та уточнено сутність поняття «професійна підготовка» у філософському аспекті. Розглядається проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності в науково-педагогічних дослідженнях та феномен їхньої професійної діяльності у зв'язку з досягненням у розвитку, навчанні і вихованні в дошкільників різних якостей особистості, характеристик свідомості, мислення, поведінки, спілкування і діяльності. Розкрито зміст і цілі професійної підготовки майбутніх вихователів. Зазначено, що відбуваються зміни й у засобах педагогічної комунікації, формах і методах педагогічної взаємодії. Схарактеризовано основні форми такої взаємодії: бесіди, консультації, тренінги, батьківські збори, кругли столи з актуальних питань розвитку сучасного дошкільника. Проаналізовано зарубіжний досвід, що має цінні напрацювання з питань залучення батьків до різних форм участі в організації навчального простору їхньої дитини. Визначено суперечності, що виникають на сучасному етапі підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками, розкрито шляхи їх подолання та пріоритетні напрями роботи в педагогічному закладі, які спрямовані на формування необхідних умінь та навичок взаємодії та співпраці з батьками. Одним із завдань професійної освіти є пошук шляхів розвитку і вдосконалення системи підготовки педагогічних кадрів, зокрема для роботи з дітьми. Процес підготовки вихователів у системі вищої професійної освіти має бути спрямований на формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок і відповідати запитам дошкільних освітніх установ. Умови глобальної конкуренції на ринку праці вимагають від педагогів дошкільного виховання високого рівня професійної компетентності. Головним засобом виховання виступає сама вчительська професія, яка реалізує основну потребу вчителя – можливість учити і виховувати дітей. Сьогодні Україні потрібні фахівці дошкільного профілю нової формації з конкурентопридатним європейським чи світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості. На сучасному етапі підготовка фахівців потребує якісного оновлення, наповнення новим змістом, оволодіння новими методиками, що у свою чергу спонукає до ґрунтовного розроблення сталих уже форм.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, майбутні вихователі, взаємодія, заклади дошкільної освіти.

Вступ. Сьогодні позначено реформуванням української системи освіти в цілому та дошкільної її ланки зокрема. Одним із пріоритетних напрямів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) є формування вмінь, навичок та стратегій до взаємодії з сім'єю дитини. Це зумовлено тим, що в сучасних складних економічних, соціальних, політичних умовах змінюється сама парадигма відносин між педагогами як представниками освітньої системи та батьками як представниками власної дитини та захисниками її прав. На сучасному етапі важливо розробити таку структурно-функціональну модель взаємодії ЗДО та сім'ї з питань розвитку дитини, яка би сприяла успішній реалізації навчально-виховних програм та задовольняла високі потреби формування гармонійної особистості. Однак, декларуючи такі серйозні зміни в системі дошкільної освіти, вихователі ЗДО часто не готові до вирішення поставлених завдань.

Процес формування професійної підготовки триває протягом усього життя людини. На кожному етапі він наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами

та методами, новими потребами й відповідними підходами до інтегрування індивідуальних, професійних, соціальних аспектів життя. Сьогодні Україні потрібні фахівці дошкільного профілю нової формації з конкурентопридатним європейським чи світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості.

Вони потребують ґрунтовної підготовки, що дозволить їм не лише реалізувати інноваційні підходи до навчання та виховання дитини, а й залучити до цього процесу її батьків, створити умови для плідної конструктивної співпраці із сім'єю. Зазначене вище спонукає сучасні педагогічні виші шукати нові форми підготовки майбутніх вихователів [10].

Проблема професійної діяльності педагога дошкільної освіти є об'єктом досліджень К. Белої, А. Бородич, О. Драгунової, І. Єрофєєвої, М. Ковардакової, В. Логінової, О. Панько, К. Прахової, П. Саморукової та інших. Питання, пов'язані із загальною характеристикою і структурою, а також специфікою професійних умінь фахівця цієї галузі, розглядаються в роботах Т. Куликової, Л. Семушиної, Л. Поздняк, В. Ядешко, які внесли вагомий вклад у розробку комплексно-дослідних програм з формування особистості майбутнього педагога. У працях А. Алексюка, О. Гури, Р. Хмелюк досліджуються різноманітні аспекти вдосконалення професійної підготовки студентів факультетів дошкільної освіти, розкриваються основні функції майбутнього спеціаліста, що забезпечують ефективність процесу його адаптації до реальної професійної діяльності. На сучасному етапі підготовка фахівців потребує якісного оновлення, наповнення новим змістом, оволодіння новими методиками, що у свою чергу спонукає до ґрунтовного розроблення сталих уже форм. Це стосується і питань співпраці вихователів ЗДО з родиною дошкільника, які сьогодні потребують варіативності.

Аналіз наукових праць провідних українських [2] та зарубіжних [5] дослідників доводить, що вплив сім'ї на виховання дитини є вирішальним, а для ефективного її розвитку педагогічний колектив та родина мають взаємодіяти. Сучасна сім'я розвивається в умовах якісно нової суперечливої суспільної ситуації. Спостерігається поворот суспільства до проблем сім'ї, розробляються і реалізуються комплексні цільові програми зі зміцнення і підвищення її значущості у вихованні дітей.

Мета та завдання статті – розкрити філософські аспекти проблеми підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками в закладі дошкільної освіти; визначити та уточнити сутність поняття «професійна підготовка» у філософському аспекті; розглянути проблему підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Результати. Перш ніж перейти до викладу основного матеріалу, вважаємо за доцільне розкрити сутність ключового поняття «підготовка». Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається як дія зі значенням «підготувати»; запас знань, навичок, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності [3].

У Педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за вибраною професією [4, с. 262].

За визначенням О. Абдуліної, професійна підготовка майбутнього педагога (вихователя) – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [1, с. 40].

Результатом підготовки є готовність, яка є важливою умовою успішного виконання будь-якої діяльності і є сукупністю знань, умінь, навичок, необхідних для виконання цієї діяльності (Л. Григоренко, Н. Кузьміна, Л. Кондрашова, В. Моляко, В. Сластьонін, О. Щербаков). Отже, підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи із сім'єю передбачає формування у них професійно-педагогічних знань, умінь та навичок, виховання особистісних якостей, що забезпечать високі результати взаємодії з батьками.

Проблема підготовка в педагогічних ЗВО майбутніх вихователів ЗДО до професійної діяльності набула свого розвитку наприкінці ХХ ст. та спрямована на фізичний, психічний і соціальний розвиток дітей дошкільного віку. Н. Колосова розкриває зміст готовності майбутніх вихователів до педагогічної підтримки і розуміє її як цілісне особистісне утворення, що харак-

теризується сукупністю гуманістичних і духовно-практичних ціннісних орієнтацій, фаховою компетентністю з питань надання педагогічної підтримки дітям дошкільного віку [6].

Суттєві характеристики процесу професійного становлення вихователя ЗДО визначаються провідною роллю розвитку особистості студента як майбутнього працівника.

Сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти розглядається науковцями як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їхніми батьками, а також у розвитку успішності в діяльності [8, с. 101].

Система підготовки студентів педагогічного вищого навчального закладу до взаємодії із сучасною сім'єю має на меті надати майбутнім вихователям систематизовані знання про специфіку організації виховного педагогічного процесу, технології постановки та здійснення виховних цілей, засобів щодо роботи із сім'ями різних типів для покращення сімейного виховання, якості співробітництва та взаєморозуміння з батьками дошкільників. Зміст роботи з означеної проблеми спрямований на те, щоб: ознайомити студентів з особливостями сучасних українських сімей, їхнім виховним потенціалом; переконати у важливій ролі сім'ї, родини у вирішенні завдань формування гармонійно розвиненої особистості дошкільника; проаналізувати провідні напрями педагогічної діяльності, спрямованої на взаємодію з батьками дітей та створення оптимальних умов для успішної соціалізації особистості; озброїти різноманітними методиками вивчення сімей, сучасними доцільними формами та інтерактивними методами роботи з родинами вихованців; виховувати у студентів культуру спілкування в процесі взаємодії з батьками.

Аналіз педагогічного досвіду показує, що в процесі практичної діяльності молодих вихователів часто простежуються певні труднощі у взаємодії з батьками дошкільників:

- труднощі, пов'язані з переорієнтацією ведучої діяльності з пізнавальної на комунікативну;
- комунікативний бар'єр, пов'язаний з різницею у віці між молодим спеціалістом та батьками;
- недостатність практичних умінь в організації заходів та доборі засобів педагогічної взаємодії [9, с. 46].

Підготовка майбутніх вихователів – це складний і багатоаспектний процес. Вивчення дисциплін педагогічного циклу дозволяє студентам здобути не тільки теоретичні знання, а й практичні уміння та навички організації навчально-виховного процесу, знання і вміння стосовно реалізації різноманітних форм та методів взаємодії педагога і батьків. Багатоаспектні проблеми «дошкільний навчальний заклад – сім'я» та питання формування готовності майбутніх вихователів до роботи з батьками допомагають вирішувати психолого-педагогічні дисципліни.

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку повинен володіти глибокими теоретичними знаннями і високою педагогічною майстерністю, здійснювати інноваційну діяльність, вести дослідницьку роботу, мати сміливу педагогічну позицію, творчий потенціал, високу професійну культуру, бути прибічником педагогіки нового часу.

Співпраця вихователів ЗДО з батьками реалізується за такими напрямами: створення інформаційно-просвітницького простору для батьків та інших членів родини, які задіяні у вихованні дитини; підвищення фахової майстерності педагогів на основі ознайомлення з родинним досвідом виховання; сприяння інтеграції родинного виховання в суспільне; заохочення батьків бути активними в освітньому процесі; узгодження понять, цінностей, педагогічної позиції, досягнення єдності виховних впливів на дитину в родині та закладі дошкільної освіти; формування в педагогічних працівників і батьків позитивного ставлення до партнерської взаємодії, спонукання їх до дій і моделей поведінки, зорієнтованих на взаєморозуміння і взаємоповагу [7].

У процесі професійної діяльності вихователі ЗДО реалізують такі завдання, спрямовані на забезпечення партнерської взаємодії з батьками вихованців: формування позитивного ставлення педагогів закладу дошкільної освіти до організації системи роботи з батьками на умовах активної партнерської взаємодії; створення й підтримка творчого, конструктивного педагогічного середовища; підвищення фахової майстерності педагогів на основі ознайомлення з родинним досвідом виховання; забезпечення інформаційної підтримки, планування основ-

них завдань і змісту співпраці закладу дошкільної освіти з батьками; конкретизація напрямів взаємодії, її координація [7].

Висновки. Отже, дбаючи про ефективну взаємодію з батьками, майбутній вихователь повинен ураховувати важливість певних чинників для організації роботи із сучасною сім'єю: запрошення батьків до співробітництва; дотримання позиції рівноправності; визнання важливості батьків у співпраці; вияв любові, захопленості їхньою дитиною; пошук нових форм співпраці; використання засобів, спрямованих на підвищення авторитету батьків; довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їхньої педагогічної культури й активності у вихованні; життєстверджуючий, мажорний настрій під час розв'язання проблем виховання, опора на позитивні риси дитини, орієнтація на успішний розвиток особистості.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначаємо, що формування готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками вихованців є складовою частиною процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Система підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками вихованців поєднує такі складники: підходи, принципи, напрями, завдання партнерської взаємодії з батьками вихованців, організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з батьками, фактори ефективності, критерії і показники підготовки студентів до партнерської взаємодії з батьками вихованців, специфічні особливості такої взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. Москва : Просвещение, 1990. 141 с. С. 40.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2011 (2013). 704 с.; Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, гол. ред. В.Г. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с. С. 767.
4. Вишнякова С.М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ СПО, 1999. 538 с. С. 262.
5. Джайнотт Х. Дж. Родители и дети. Москва, 1992. С. 21.
6. Колосова Н.М. Підготовка майбутніх вихователів до педагогічної підтримки дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти. Ялта, 2012. 19 с.
7. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист МОН України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDxDpc7YVWvcWUtVWJpdEk/view>
8. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г.В. Беленька та ін. ; за заг. ред. І.І. Загарницької. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 310 с. С. 101.
9. Попова И., Малина Л. Современные модели взаимодействия образовательного учреждения с семьей. *Воспитательная работа в школе*. 2014. № 6. С. 75. С. 46.
10. Довженко Т.О. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи з сім'єю : збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2016. Вип. 52.

REFERENCES

1. Abdullina O.A. Obschepedagogicheskaya podgotovka uchitelya v sisteme vyisshego pedagogicheskogo obrazovaniya / O.A. Abdullina. Moskva. Prosveschenie, 1990. 141 s., S. 40.
2. Bohush A.M. Doshkilna linhvodydaktyka: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy : pidruchnyk / A.M. Bohush, N.V. Havrysh. Kyiv. Vydavnychiy dim «Slovo», 2011 (2013). 704 s. / Ponimanska T.I. Doshkilna pedahohika : navchalnyi posibnyk / T.I. Ponimanska. Kyiv. Akademvydav, 2006. 456 s.
3. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / uklad, hol. red. V.H. Busel. Kyiv: Irpin : VTF «Perun», 2004. 1440 s., s. 767.

4. Vishnyakova S.M. Professionalnoe obrazovanie: slovar.Klyuchevyie ponyatiya, terminy, aktualnaya leksika / S.M. Vishnyakova. Moskva. NMTs SPO, 1999. 538 s., S. 262.
5. Dzhaynott H.Dzh. Roditeli i deti / H. Dzh. Dzhaynott. Moskva. 1992. S. 21.
6. Kolosova N.M. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do pedahohichnoi pidtrymky ditei doshkilnoho viku : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity / N.M. Kolosova. Yalta, 2012. 19 s.
7. Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii vzaiemodii zakladiv doshkilnoi osvity z batkamy vykhovantsiv : lyst MON Ukrainy vid 11.10.2017 № 1/9-546 [Elektronnyi resurs]. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxpu4GDXDpc7YWVvcWUtVWJpdEk/view>
8. Pidhotovka vykhovatelii do rozvytku osobystosti dytyny v doshkilnomu vitsi : monohrafiia / Bieliienka, H.V., Bohinich O.L., Borysova Z.N. ta in. ; za zah. red. I.I. Zaharnytskoi. Kyiv. Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2009. 310 s., s. 101.
9. Popova I. Sovremennyye modeli vzaimodeystviya obrazovatel'nogo ucherezhdeniya s semeiy / I. Popova, L. Malina // Vospitatelnaya rabota v shkole. 2014. №6. S. 75, s. 46.
10. Dovzhenko T.O. Pidhotovka maibutnoho vykhovatelii doshkilnoho navchalnoho zakladu do roboty z simieiu : zbirnyk naukovykh prats «Pedahohika ta psykholohiia». Kharkiv, 2016. Vyp. 52.

Kot Kseniia Serhiivna

Postgraduate Student of the Department of Preschool Pedagogy
State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky”
26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine

The article describes the philosophical aspects of the problem of preparing future caregivers to work with parents in a preschool institution. The essence of the concept of “vocational training” in the philosophical aspect is defined and clarified. The problem of preparation of future preschool teachers to professional activity in scientific-pedagogical research and the phenomenon of their professional activity in connection with achievement in development, training and education of preschool children of different qualities of personality, characteristics of consciousness, thinking, behavior, communication and activity are considered. The content and goals of future educators’ professional training are revealed. It is noted that there are changes in the methods of pedagogical communication, forms and methods of pedagogical interaction. The basic forms of such interaction are characterized: conversations, consultations, trainings, parent meetings, round tables on topical issues of development of the modern preschooler. Foreign experience has been analyzed and has valuable experience in involving parents in various forms of participation in the organization of their child's educational space. The contradictions that arise at the present stage of preparing future caregivers to work with their parents are identified, the ways of overcoming them and the priority directions of work in a pedagogical institution are directed, which are aimed at forming the necessary skills and skills of interaction and cooperation with parents. One of the tasks of vocational education is to find ways to develop and improve the system of training of pedagogical personnel, in particular for work with children. The conditions of global competition in the labor market require teachers of pre-school education with a high level of professional competence. The teacher's profession is the main means of education, which fulfills the basic need of the teacher – the ability to teach and educate children. Today, Ukraine needs specialists from a pre-school profile of a new formation with a competitive European or world level of qualification to achieve its sole purpose of forming a harmoniously developed personality. At the present stage, the training of specialists requires qualitative updating, filling with new content, mastering new methods, which, in turn, leads to a thorough development of already existing forms.

Key words: preparation, vocational training, future educators, interaction, pre-school educational institutions.